

Marinhistorisk artikelserie

Föreningen M 20 har tagit fram marinhistoriska artikelserie. Detta är den femte artikeln i serien och den beskriver den stora renovering som fartyget M 20 genomgick under vintern 2020/21.

M 20 åter till sjöss i juni 2021 efter den stora renoveringen

Den stora renoveringen av M 20 – 2020/21

Fartyget M 20 är för sin ålder i gott sjögående skick men behöver löpande skötsel, underhåll och reparationer. Bland annat skall hon torrsättas, besiktigas och bottenmålas cirka vartannat år. Fartygets maskiner och pumpar ska smörjas, olja och filter skall bytas årligen.

Överbyggnader och skrov skall skrapas, rost skall knackas och allt ska målas regelbundet. I princip följer föreningen den underhållsplan som fartygen hade under sin tid i Svenska flottan. Fartyget är i huvudsak utrustat med civila motorer och utrustning vilket underlättar tillgång till service och reservdelar. För att behålla fartygets ursprungliga utseende följer föreningen det målningsschema som togs fram vid ombyggnaden 1993. Målningsschemat är ganska omfattande då fartyget har skrov i trä, däck klätt med skivor, överbyggnader i aluminium samt mycket utrustning i stål. Målningsschemat kan dock sammanfattas som "sju nyanser av grått"!

Upprustning

Efter närmare 80 år till sjöss hade M 20 blivit ganska sliten och lite nedgången. Det var dags att genomföra en allmän upprustning och uppsnyggning. Under 2019 påbörjades arbetet att

återställa M 20 i gott skick igen. Bland annat har samtliga överbyggnader slipats, spacklats och målats på Stockholms Reparationsvarv, bordläggningen har tvättats och målats. Maskinluckor har reparerats, nya kapell har köpts till jolle, ankarspel mm. Sjöhistoriska Museet har bidragit med nya vepor (banderoller). Värmesystemet har bytts ut och en modern miljövänlig luft/vatten-värmepump har installerats. En ny skeppsbåt (jolle) döpt till "Gugge" har donerats till fartyget. Fartygets navigationssystem har uppgraderats med bl.a. nya Garmin-plottrar samt elektroniska sjökort. Ett nytt administrativt datorsystem har införskaffats.

Reparationsbehov

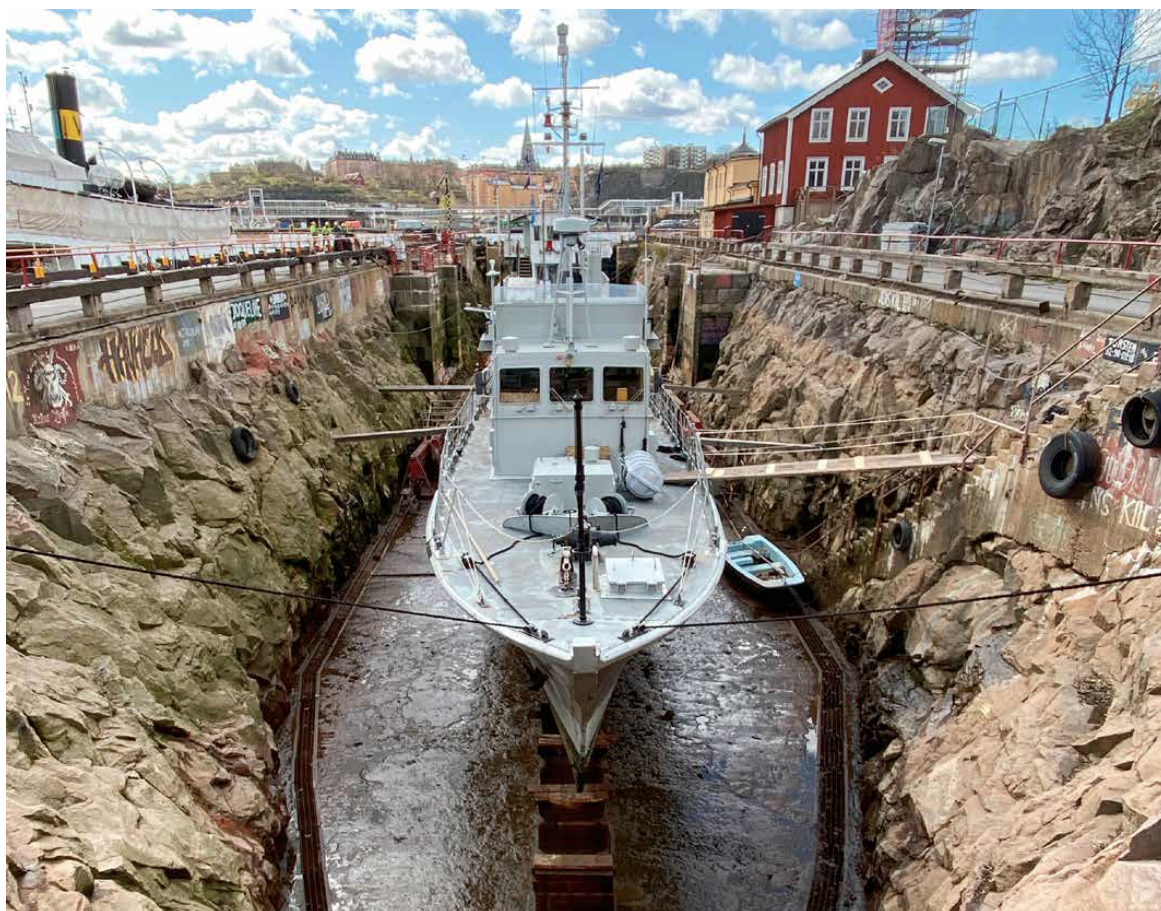
Fartygets stäv och sudband (relingslist) har under en längre tid varit i stort behov av en större reparation. Stäven hade under många års tjänst försvagats genom hårda tilläggningar, så kallade "kajstuds" samt genom en tidigare svepbom på stäven. Svepbommen användes till att fästa ett skyddssvep, det vill säga ett minsvep som skulle skydda det egna fartyget. Påfrestningar under många år ledde till sist till att stäven brast och började ruttna när vatten trängde in. 2014 fick stäven en avgörande smäll vid en tilläggning och knäcktes. Föreningen M 20 genomförde en tillfällig reparation av stäven 2015 vid Tenö varv i Vaxholm. Man stabiliserade stäven och förskeppet genom att sätta på en yttre skyddsplåt i rostfritt stål, en så kallad lösnäsa. Men denna lösning blev relativt tillfällig, för under "lösnäsan" fortsatte stäven att ruttna. Samtidigt hade sudbandet börjat ruttna och släppa på flera ställen. Tills sist blev situationen ohållbar och föreningen beslöt att inleda en ny räddningsoperation.

Insamling Rädda M 20

Föreningens cirka 250 medlemmar har gjort stora insatser för att underhålla och bevara M 20, men medlen räckte inte till för de nödvändiga reparationer fartyget stod inför. Föreningen M 20 beslöt därför 2019 att dra igång en större insamling under mottot "Rädda M 20". Glädjande nog kom bidrag och donationer från många håll bl.a. från Konung Gustav VI Adolfs fond för svensk kultur, Stiftelsen Stockholms Grosshandelssocietet (Stockholms Borgerskap), Föreningen Sveriges Sjöfartsmuseum i Stockholm (Sjöhistoriskas Vänner), Familjen Burre Hellmans Stiftelse samt många medlemmar och privatpersoner. Insamlingen Rädda M 20 nådde sitt högt uppsatta mål om 1 miljon kronor den 1 mars 2021!

Renoveringen

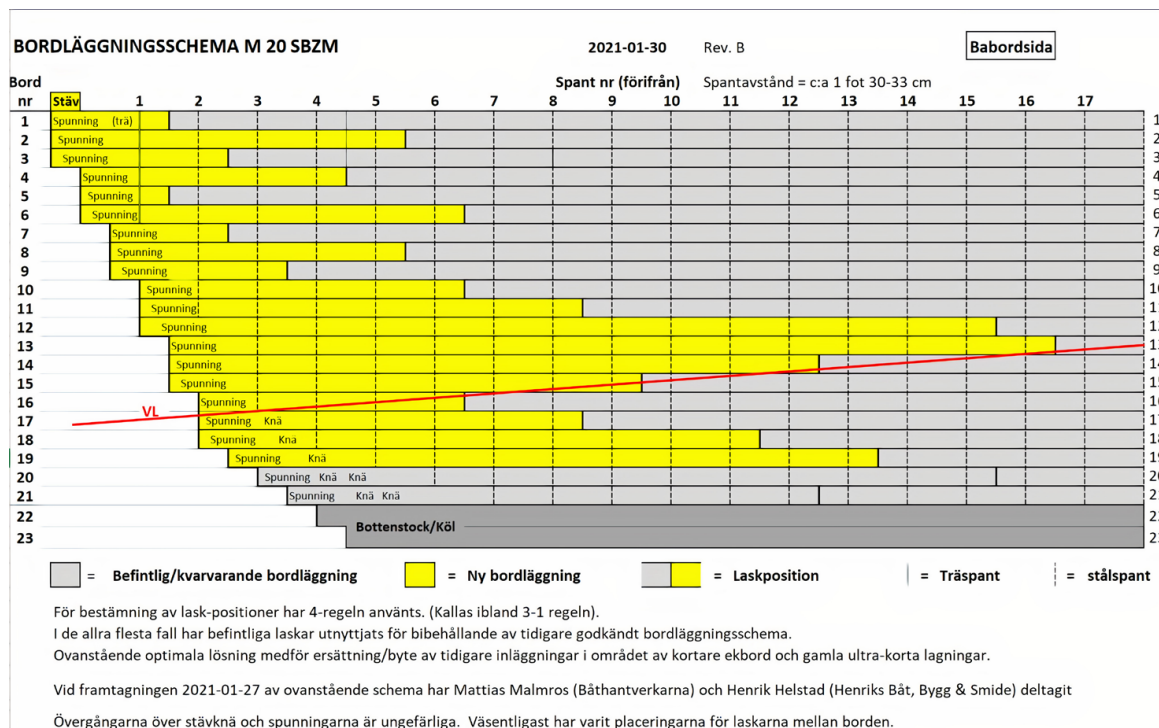
Styrelsen i Föreningen M 20 beslutade den 23 september 2020 att genomföra de nödvändiga reparationerna. M 20 dockade in i västra torrdockan på Beckholmen i Stockholm den 19 oktober 2020. Reparationerna genomfördes under vinterhalvåret 2020/21 som ett samarbete mellan Föreningen M 20, Beckholmens Dockförening (BDF), och båthantverkarna på Nya Djurgårdsvarvet (NDV). Reparationerna omfattade delar av fartygets skrov: stäven i ek, delar av bordläggningen i hondurasmahogny, laskar (skarvar av bordläggningen) i brons och stål, spant i stål och ek samt sudband (relingslist) av ek.

M 20 indockad i västra dockan på Beckholmen

En förutsättning för att kunna genomföra reparationerna var tillgången till rätt kompetens. Föreningen M 20 har stor själva kompetens när det gäller sjömanskap, navigation och fartygskunskap. På Beckholmen och Nya Djurgårdsvarvet i Stockholm finns en unik samlad kompetens om byggande och reparation av träfartyg. Bland annat finns här ett antal timmermän som var delaktiga i byggandet av briggen Tre Kronor under åren 1997–2008. I västra dockan på Beckholmen bedriver den ideella föreningen Beckholmens Dockförening ett

värdefullt arbete med att docka och torrsätta Stockholms fina träskutor. Tillsammans med dessa duktiga yrkesmän bildade Föreningen M 20 en projektgrupp som tog sig an reparationsprojektet. På grund av att stävstocken behövdes bytas ut berördes också de främre borden. Efter intensiva diskussioner med Transportstyrelsens fartygsinspektör kunde vi fastställa ett bordläggningsschema över vilka bord som skulle bytas och var dessa kunde skarvas (laskas). Totalt bytte vi 40 mahognybord i längder mellan 0.5 och 5 meter. Borden tätades med lindrev och linoljekitt samt målades med ursprunglig färg.

Bordläggningsschema för babords sida. Gula bord utbytta mot nya. Röd linje vattenlinje. Vertikala streck visar spant.

En utmaning var att få tag i material till reparationerna. Werner Abrahamssons Trävaruaffär i Henån på Orust kunde dock ordna en mahognystock med en diameter på 2,5 meter som sågades upp i 60 centimeter breda och 10 meter långa plankor. Från dessa plankor sågade sedan timmermännen på Beckholmen ut de närmare 40 nya mahognyborden till M 20. Werner Abrahamssons levererade också rejäla ekplankor och en hel ekstock från 250-årig odlad ek. Ur ekstocken sågades sedan ut en ny stävstock, cirka 4,5 meter hög. Även nya delar till sudbandet tillverkades av ekplankorna. En liten detalj som att införskaffa nya skruvar i rostfritt stål till att fästa bottenplåtarna blev i sig en utmaning. Några tusen rostfria skruvar med spårskallar till bottenplåtarna fick special beställas från ett företag i Jönköping. Det

visade sig vid demontering av bottenplåtar att spårskallar är det enda användbara när man ska få bort gammal färg. Moderna skruvskallar som kryss eller TX fungerar inte alls!

Förskepptr under renovering. Ny stäv, nya bord, reparerade spant och laskbrickor.

Förutom timmermännens arbete med skrov och stäv så lade föreningens medlemmar ned ett stort arbete med bl.a. bottenplåtar och i förliga skansen. Tyvärr blev vi tvungna att demontera och avlägsna i sort sett hela inredningen från 1941 för att kunna komma åt bordläggningen. Men genom ett noggrant och tålmodigt snickeriarbete kunde inredningen i skansen återställas i originalskick.

Förliga skansen under och efter renoveringen

Resultatet

Den 12 april 2021 dockade M 20 ut ur västra dockan på Beckholmen. Under de gångna sex vintermånaderna har det k-märkta fartyget genomgått omfattande reparationer. Luften var fylld av förväntan och spänning. Skulle M 20 flyta och vara tät? En 80-år gammal träbåt som legat i torrdocka i sex månader förväntas läcka. Frågan var bara hur mycket? I början läckte

hon ganska rejält och läns pumparna gick för fullt. M 20 förtöjdes vid kaj på Beckholmen och föreningens medlemmar gick vakt och sov tom ombord de första dagarna. Men efter några dagar så svällde skrovet och blev tätt. Fartyget låg sedan kvar några veckor på Beckholmen för att färdigställa arbeten. Det var sedan dags för en premiärtur i Stockholms skärgård. Det visade sig att allt fungerade perfekt! Fartyget var helt tätt och i gott sjögående skick. Även ekonomiskt blev renoveringen en stor framgång. Totalkostnaden landade inom budget med endast en smärre avvikelse. Det innebär att insamlade medel räckte till renoveringen och att Föreningen M 20 har fortsatt god likviditet. Vi kan med tillförsikt planera för kommande underhåll och reparationer.

-Detta är en stor sak för Föreningen M 20, vi har nu reparerat fartyget M 20 så hon kan segla ut och fira sitt 80-års jubileum 2021 i gott sjövärdigt skick. Grunden är också lagd för att vi skall kunna nå vår vision att bevara M 20 som ett sjögående museifartyg till hennes 100-års dag den 1 december 2041. Stort tack till alla som gör det möjligt att bevara vårt marina kulturarv, säger Anders Torelm, ordförande i Föreningen M 20.

Vi tillönskar M 20 "Fair Winds" på hennes resa in i framtiden!

Mer info

Denna artikel är ett utdrag ur en kommande bok. *Boken Minsveparen M 20 – 80 år till sjöss i krig och fred* är framtagen i ett samarbete mellan Föreningen M 20 och Sjöhistoriska museet i samband med Minsveparen M 20:s 80-års jubileum 1:a december 2021. Här kan du förbeställa boken: <https://minsveparen.se/forhandsbokning/>

Mer information om Föreningen M 20 och vårt arbete med att bevara Minsveparen M 20 som sjögående museifartyg finns på Föreningens hemsida: www.minsveparen.se.